

На основу члана 55. Закона о друштвима за осигурање („Службени гласник Републике Српске“, број: 17/05, 01/06 и 64/06) и члана 8. и 16. Статута Агенције за осигурање Републике Српске, Управни одбор Агенције за осигурање Републике Српске д о н о с и

П Р А В И Л Н И К **о техничким резервама**

I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим правилником утврђују се методе и начини израчунавања техничких резерви осигурања, које су друштва за осигурање обавезна формирати за покриће будућих обавеза из осигурања и евентуалних губитака због ризика који произилазе из послова осигурања, а у складу са Законом о друштвима за осигурање (у даљем тексту: Закон).

Члан 2.

Друштво за осигурање формира сљедеће врсте техничких резерви:

1. резерве за преносне премије,
2. резерве за штете,
3. резерве за бонусе и попусте,
4. резерве за колебање штета,
5. друге техничке резерве и
6. математичку резерву.

Друштво за осигурање може формирати резерве за колебање штета у оним врстама осигурања за које се на основу статистичких података могу очекивати значајнија одступања годишњег износа штета.

Без обзира на одредбе става 2. овог члана, друштво за осигурање дужно је формирати техничке резерве за колебање штета ако обавља послове осигурања кредита.

Друштво за осигурање које обавља животна осигурања и осигурања лица код којих се кумулирају средства штедње или средства за покриће ризика у каснијим годинама осигурања, као што су осигурања од незгоде или здравствена осигурања с вишегодишњим трајањем на која се примјењују таблице вјероватноће и обрачуни као на животна осигурања, обавезно је формирати математичку резерву.

Друштво за осигурање које обавља осигурања код којих осигураник преузима на себе инвестициони ризик мора формирати посебне резерве у вези с овим осигурањем.

Члан 3.

Појмови који се користе у овом правилнику имају сљедећа значења:

Бруто преносна премија је преносна премија, нето од реосигурања увећана за удио реосигураваача.

Бруто преносна премија, нето од реосигурања је бруто преносна премија умањена за удио реосигураваача.

Бруто резерве за штете су резерве за штете увећане за трошкове обраде штета.

Резерве за штете, нето од реосигурања су бруто резерве за штете умањене за реосигуравајући удио.

Штета је дјелимично ликвидирана ако постоји могућност даљих ликвидација на основу обавезе осигураваача (укључујући и директне трошкове обраде штета, ако се не воде одвојено) и као таква треба бити у резерви за пријављене штете.

Штета је ликвидирана ако на дан на који је посматрамо не постоји основ за даљу исплату по основу осигураваачеве обавезе, и као таква не улази у резерву за пријављене штете.

Под **ријешеном штетом** подразумјевају се ликвидиране и отклоњене штете.

Отворена штета је штета пријављена осигураваачу која још није ријешена.

Реактивирана штета је поново отворена штета која је раније ријешена.

Накнадно пријављена штета у неком периоду је штета која је настала прије почетка тог периода, а која је пријављена у том периоду.

Појединачно велика штета зависно о врсти осигурања одређује свако друштво за осигурање засебно.

Директни трошкови обраде штета су трошкови који се директно могу лоцирати на поједину штету (нпр. камате, судске таксе).

Индиректни трошкови обраде штета су трошкови који нису лоцирани на поједину штету (нпр. плате, административни трошкови).

Трошкови прибаве осигурања су непосредни трошкови прибаве осигурања. Под непосредним трошковима прибаве осигурања сматрају се трошкови провизије за закључене уговоре осигурања и трошкови запослених директно и искључиво запослених на прибави осигурања, односно у случају запослених који обављају више послова сразмјерни дио трошкова тог запосленог за дио радног времена који просјечно годишње проводи на директним и искључивим пословима прибаве осигурања. Трошкови испостављања докумената о осигурању или укључивања уговора о осигурању у портфељ, као и посредни трошкови попут трошкова рекламе или административни трошкови везани с обрадом понуде и издавањем полисе не сматрају се непосредним трошковима прибаве и није их дозвољено разграничавати.

Математичка резерва обрачуната у складу с овим правилником је математичка резерва, бруто износ.

Математичка резерва, бруто износ умањена за дио предан у реосигурање је **математичка резерва, нето од реосигурања**.

Датумом вредновања у смислу овог правилника сматра се датум на који се односи обрачун математичке резерве.

Признати актуарски поступци су опште познати актуарски поступци који су у складу са Законом о друштвима за осигурање, Правилником о условима за стицање и повлачење звања овлашћеног актуара и овим правилником.

Индивидуализовани ризици су ризици који се односе на појединца.

Неиндивидуализовани ризици су ризици који се не односе на појединца, већ на већу групу или све осигуранике (нпр. због географског подручја на којем осигураници бораве или због појаве нове болести).

Основним животним осигурањима у смислу овог правилника сматрају се осигурања живота и рентна осигурања без допунских осигурања. **Животним осигурањима** у смислу овог правилника сматрају се осигурања живота, рентна осигурања и допунска осигурања. **Допунским осигурањима** у смислу овог правилника сматрају се допунска осигурања врсти животних осигурања.

II МЕТОДЕ ОБРАЧУНА ТЕХНИЧКИХ РЕЗЕРВИ

1. Резерве за преносне премије

Члан 4.

Друштво за осигурање обрачунава бруто преносне премије и преносне премије, нето од реосигурања, за оне уговоре о осигурању код којих осигуравајуће покриће траје и после истека обрачунског периода, јер се осигуравајући и обрачунски периоди не поклапају.

Одредбе става 1. овог члана не примјењују се на осигурања за која се рачуна математичка резерва.

Члан 5.

Резерве за преносне премије морају бити довољне за испуњавање разумно предвидивих обавеза које ће настати након обрачунског периода, а које произилазе из уговора о осигурању и то за све врсте осигурања на које се ове одредбе односе, а којима се друштво за осигурање бави.

Ако примјеном метода наведених у овом правилнику услов из става 1. овог члана није задовољен овлашћени актуар је дужан повећати преносну премију до износа који задовољава услов.

Члан 6.

Основица за обрачун бруто преносне премије непосредних неживотних осигурања је обрачуната премија у текућем обрачунском периоду.

Основица за обрачун бруто преносне премије допунских осигурања уз осигурање живота је наплаћена премија у обрачунском периоду.

Друштво које обавља послове реосигурања обрачунава резерву за преносну премију по истом принципу као друштво за осигурање.

Члан 7

Бруто преносна премија се израчунава по методи појединачног обрачуна за сваки уговор о осигурању с тачним временским разграничењем (pro rata temporis), и то:

1. за осигурања са равномјерном расподјелом ризика у времену, односно за осигурања код којих се висина осигуравајућег покрића не мијења у току трајања осигурања бруто преносна премија за сваки појединачни уговор обрачунава се на сљедећи начин:

$$BPP = BP * \frac{d}{dOB}$$

Гдје је:

- BPP бруто преносна премија,
- BP основица за израчунавање преносне премије,
- d број дана након краја обрачунског периода до краја трајања осигуравајућег покрића,
- dOB укупан број дана трајања осигурања.

2. за осигурања с неравномјерним распоредом ризика у времену, односно за уговоре о осигурању код којих се висина покрића (ризик) мијења у времену трајања осигурања, друштво за осигурање бруто преносну премију обрачунава појединачно за сваки уговор о осигурању, узимајући у обзир промјене покрића током трајања осигурања и дужине трајања осигурања. Уговори с неравномјерним распоредом ризика у времену најчешће се појављују код:

- осигурања објеката у изградњи,
- осигурања објеката у монтажи,
- осигурања филмске дјелатности,
- осигурања уговорне одговорности извођача грађевинских радова или монтажних послова,
- осигурања кредита.

Ако се може претпоставити да висина осигуравајућег покрића (ризик) расте линеарно у времену трајања осигурања, бруто преносна премија за сваки појединачни уговор о осигурању обрачунава се на сљедећи начин:

$$BPP = BP * \frac{d * (2dOB - d + 2P_1)}{dOB^2 + 2P_1 dOB}$$

$$P_1 = \frac{dOB * OS_p}{OS_k - OS_p}$$

Ако се може претпоставити да висина покрића (ризик) пада линеарно у времену трајања осигурања, бруто преносна премија за сваки појединачни уговор о осигурању обрачунава се на сљедећи начин :

$$BPP = BP * \frac{d * (d + 2P_1)}{dOB^2 + 2P_1 dOB}$$

$$P_1 = \frac{d_{OB} + o_{sk}}{o_{sp} - o_{sk}}$$

Гдје је:

Osp висина осигуравајућег покрића у тренутку почетка трајања осигурања,

Osk висина осигуравајућег покрића на крају трајања осигурања.

Остали симболи имају иста значења као у тачки 1. овог става.

3. допунска осигурања уз осигурање живота, и то код годишњег и испод годишњег плаћања премије, бруто преносна премија за сваки појединачни уговор о осигурању обрачунава се на следећи начин:

$$BPP = NBP - BP + \frac{d_1}{d_{OB}}$$

Гдје је :

BPP бруто преносна премија,

NBP основица за израчунавање бруто преносне премије,

BP обрачуната премија за задњу осигуравајућу годину,

d_1 број дана од почетка задње осигуравајуће године до краја обрачунског периода,

d_{OB} укупан број дана у задњој осигуравајућој години.

Ако је резултат негативан, узима се да је бруто преносна премија 0 (нула).

Код једнократног плаћања премије за цијели период осигурања или за један његов дио гдје су цијели период односно његов дио већи од једне године бруто преносне премије за допунска осигурање уз осигурање живота обрачунава се за сваки поједини уговор на следећи начин:

$$BPP = NBP + \frac{d_2}{d_{OB 2}}$$

Гдје је :

BPP бруто преносна премија,

JNBP једнократна уплата,

d_2 број дана од краја обрачунског периода до краја периода за које је фактурисана једнократна уплата,

DOB2 укупан број дана периода за који је фактурисана једнократна уплата.

Члан 8.

За уговоре о осигурању код којих је дошло до промјене основице за израчунавање бруто преносне премије именовани овлашћени актуар друштва за осигурање може користити начин обрачуна који није прописан овим правилником и за који мора дати образложење Агенцији за осигурање Републике Српске (у даљем тексту: Агенција).

Члан 9.

Преносна премија, нето од реосигурања друштва које обавља послове непосредног осигурања обрачунава се тако што се бруто преносна премија умањи за збир преносне премије пренијете у саосигурање и реосигурање.

Код пропорционалних уговора о реосигурању и појединачног обрачуна бруто преносне премије реосигуравајући, односно саосигуравајући дио преносне премије рачуна се на следећи начин:

$$BPPR = \frac{r}{100} * BPP$$

Гдје је :

BPP преносна премија,

r уговорени удио (%) реосигурања или саосигурања у појединој полиси, тј. фактурисаној премији,

BPPR реосигуравајући, или саосигуравајући дио бруто преносне премије.

У случају да друштво за осигурање не разграничава провизију реосигурања на посебном рачуну, реосигуравајући дио бруто преносне премије потребно је умањити за удио провизије реосигурања. Код неживотних осигурања под појмом провизије реосигурања сматра се уговорена провизија реосигурања.

Код непропорционалних уговора о реосигурању овлашћени актуар одређује начин за израчунавање преносних премија за који мора дати образложење Агенцији. Основица за израчунавање може бити бруто преносна премија или реосигуравајући дио обрачунате премије.

Члан 10.

За послове реосигурања бруто преносна премија израчунава се за:

- домаће активне послове по методи цедента,
- иностране активне реосигуравајуће послова на начин прописан у члану 7. овог правилника.

2. Резерве за штете

Члан 11.

Резерве за штете обрачунавају се у висини процјењених обавеза које је друштво за осигурање дужно исплатити на основу оних уговора о осигурању код којих је осигурани случај наступио прије краја обрачунског периода, укључујући све трошкове који на основу тих уговора терете друштво за осигурање.

Резерве за штете морају поред процијењених обавеза за настале али још неријешене штете, обухваћати и процијењене обавезе за већ настале али још непријављене штете.

Резерве за штете формирају се по врстама осигурања.

Члан 12.

Резерве за штете обухватају:

1) резерву за пријављене штете и

2) резерву за штете које су настале и нису пријављене до краја обрачунског периода за који се утврђује резерва штета (IBNR).

Зависно од начина утврђивања резерве за пријављене штете, као и технологије обраде штета резерве за штете обухватају и:

1) резерву за настале, а недовољно пријављене односно резервисане штете (будући развој по пријављеним штетама - IBNER),

2) резерву за штете које би могле бити реактивирани у будућности и

3) резерву за штете у преносу (пријављене, али нису у резерви за пријављене штете или незаписане штете - RBNR).

Резерва за штете које су настале и нису пријављене до краја обрачунског периода за који се утврђује резерва штета (IBNR), резерва за настале, а недовољно пријављене односно резервисане штете (IBNER), резерве за штете које би могле бити реактивирани у будућности и резерва за штете у преносу (RBNR) заједнички се називају резерва за настале а непријављене штете. Друштво за осигурање није обавезно сваку од тих резерви посебно приказивати.

Друштво за реосигурање утврђује по врстама осигурања додатне резерве за штете, ако оцијени да износ утврђених резерви за штете из става 1. овог члана неће бити довољан за покриће очекиваних расхода за обрачунате удјеле реосигураваача у штетама цедента у сљедећем обрачунском периоду.

Члан 13.

Резерву за пријављене штете, које су настале и пријављене до краја обрачунског периода за који се формира резерва за штете, а до тог дана нису ријешене друштво за осигурање може утврдити на сљедеће начине:

1) појединачном процјеном за сваку штету;

2) актуарском методом;

3) пашалном методом.

Појединачна процјена за сваку штету утврђује се према процјени вриједности очекиваних износа на основу прикупљених докумената с оцјеном правилности захтјева за одштетом и одредбама вјероватне висине одштетног захтјева, а у недостатку докумената користи се мишљење одговарајућег стручног лица (процјенитеља, љекара, правника, овлашћеног актуара итд).

Зависно од карактеристика поједине врсте осигурања за утврђивање резерве за пријављене штете може се користити и једна од актуарских метода.

Резерва за пријављене штете може се обрачунавати паушалном методом за врсте осигурања код којих висина штета није екстремно различита.

Друштво за осигурање најприје мора издвојити отворене појединачно велике штете по појединим врстама осигурања. За такве штете потребно је појединачном процјеном утврдити износ резерве.

Паушалном методом израчунава се износ резерве за пријављене штете на следећи начин:

$$P = (N - n) \times \varphi$$

$$\varphi = \frac{(S - s)}{(M - m)} \times f \times t$$

Гдје је:

- P износ резерве за штете без резерве за појединачно велике штете,
- N број отворених штета у врсти осигурања на дан утврђивања резерве,
- n број пријављених појединачно великих штета на дан утврђивања резерве,
- φ просјечни износ штете за врсту осигурања у текућем обрачунском периоду ревалоризован и коригован,
- S укупан износ ликвидираних штета у врсти осигурања у текућем обрачунском периоду,
- s укупан износ ликвидираних појединачно великих штета у текућем обрачунском периоду,
- M број коначно ликвидираних штета у врсти осигурања у текућем обрачунском периоду,
- m број коначно ликвидираних појединачно великих штета,
- f коефицијент ревалоризације на крају обрачунског периода,
- t коефицијент корекције.

Коефицијент корекције (t) одражава разлике у висинама просјечне ликвидираних штете и очекиваног просјечног износа штете у резерви, као и трендове у висинама штета те нека друга сазнања као што су промјене осигуравајућег покрића, промјене судске праксе итд.

Резерве за пријављене штете из уговора о осигурању од одговорности које се исплаћују у облику ренте, обрачунавају се актуарским методама у капитализованим износима (садашња вриједност будућих рентних исплата). Резерва се утврђује за сваку рентну штету посебно и при том се користе таблице смртности и дисконтује се стопом која није већа од 5% годишње, те се узима у

обзир очекивано повећање износа ренте. Ову резерву потребно је посебно приказати.

Члан 14.

Резерва за настале а непријављене штете утврђује се на основу статистичких података за такве штете, података о пријављеним штетама и технологије обраде штета, као и осталих расположивих података и информација.

Зависно од карактеристика поједине групе или врсте осигурања, портфеља осигураваача и облика и квалитете расположивих података, резерва за настале а непријављене штете утврђује се сљедећим методама или њиховом комбинацијом:

1. Актуарске методе (основна метода уланчаних љествица, метода уланчаних љествица прилагођена за инфлацију, метода просјечног износа штете, метода очекиване квоте штета, Vornhuetter-Fergusonova метода, метода таблице одгоде и остале актуарске методе).
2. Паушална метода по сљедећем обрасцу:

$$P = N * \varphi$$

$$\varphi = \frac{(S - s)}{(M - m)} * f^{*t}$$

Гдје је :

- P резерва за настале а непријављене штете,
- N просјечан број насталих штета, а пријављених у сљедећим годинама, кроз најмање три године прије године за коју се утврђује резерва за штете.

Остали симболи и коефицијенти дефинисани су у члану 13. овог правилника и имају иста значења.

У врстама осигурања код којих је број штета (M- m) мали или једнак нули, одређујемо φ по процјени на нивоу групе осигурања или се узима просјек неке друге сродне врсте осигурања.

У врстама осигурања код којих је просјечан број штета N мали или једнак нули, могуће је тај број процјенити на нивоу групе осигурања или се узима просјек неке друге сродне врсте осигурања.

Метода из ове тачке може се користити за утврђивање резерве за врсту осигурања ако су испуњени сљедећи услови:

- друштво располаже потребним подацима за најмање три године које претходе години за коју се утврђује резерва за штете;
- портфељ друштва у тој врсти осигурања је избалансиран и стабилан (имајући у виду обрачунату премију, укупан број штета и број накнадно пријављених штета унутар периода за које се утврђује просјечан број накнадно пријављених штета);

- великој већини броја штета треба краће од двије године да се пријаве и/или ријеше у односу на период изложености и/или настанка.

Ова метода се не може користити за утврђивање резерве у осигурању од одговорности за штете на лицима (укључујући и штете на лицима у осигурању од аутомобилске одговорности).

3. Паушална метода по сљедећем обрасцу:

$$P = n_{x+1} * \varphi$$

Гдје је:

- P резерва за настале а непријављене штете,
- n_{x+1} очекивани број накнадно пријављених штета (број штета које су настале до краја године за коју се утврђује резерва штета и нису биле пријављене),
- φ очекивани просјечан износ накнадно пријављених штета,
- x година на крају које утврђујемо резерву за настале а непријављене штете.

Очекивани број накнадно пријављених штета n_{x+1} процјењује се на основу сљедећих података:

- V_{x-3} број пријављених штета у години (x-3),
- V_{x-2} број пријављених штета у години (x-2),
- V_{x-1} број пријављених штета у години (x-1),
- V_x број пријављених штета у години (x),
- n_{x-2} број накнадно пријављених штета у години (x-2),
- n_{x-1} број накнадно пријављених штета у години (x-1),
- n_x број накнадно пријављених штета у години (x).

Очекивани број накнадно пријављених штета n_{x+1} сразмјеран је броју пријављених штета у години за коју се одређује резерва штета:

$$n_{x+1} = k * V_x$$

гдје је k аритметичка средина размјера накнадно пријављених штета и пријављених штета у протеклим годинама:

$$k = \frac{(n_x + n_{x-1} + n_{x-2})}{3}$$

$$k_x = \frac{n_x}{n_{x-1}} \quad k_{x-1} = \frac{n_{x-1}}{n_{x-2}} \quad k_{x-2} = \frac{n_{x-2}}{n_{x-3}}$$

Ако нису познати сви подаци о бројчаном стању штета за протекле године, може се аритметичка средина k рачунати само за познате податке.

Просјечни износ накнадно пријављених штета утврђује се из сљедећих података:

- s_1 износ штета које су биле у години (x) накнадно пријављене и коначно ликвидирани,

- s₂ износ штета које су биле у години (x) накнадно пријављене и дјелимично ликвидиране,
- s₃ износ резерве за штете на крају године (x) које су у тој години накнадно пријављене.

Очекивани просјечни износ накнадно пријављених штета једнак је:

$$\varphi = \frac{\{(n+s_2) \cdot f \cdot t + s_3\}}{n}$$

- f коефицијент ревалоризације на крају обрачунског периода,
- t коефицијент корекције.

Коефицијент t дефинисан је у члану 13. овог правилника.

За врсте осигурања код којих је накнадно број пријављених штета n_x мали или једнак нули, могуће је процијенити очекивани просјечан износ накнадно пријављених штета (φ) на нивоу групе осигурања, или из неке друге сродне врсте осигурања, или ће се примјенити одштета у години на крају које утврђујемо резерву за настале а непријављене штете (x) и која се одговарајуће ревалоризује. Метода из ове тачке може се користити за утврђивање резерве за врсту осигурања за коју већини од укупног броја штета треба краће од двије године да се пријаве и /или ријеше у односу на период изложености и/или настанка, а не може се користити за утврђивање резерве у осигурању од одговорности за штете на лицима (укључујући и штете у осигурању од аутомобилске одговорности).

Резерва за настале а непријављене штете на крају обрачунског периода краћег од године дана може се утврдити и другим методама процјене које нису наведене у овом члану, с тим да у том случају тај износ не може бити мањи од износа резерве за настале а непријављене штете на крају претходне године.

У случају да подаци за утврђивање резерве за настале а непријављене штете не садрже и податке о рентним штетама, резерву за настале а непријављене рентне штете је потребно посебно утврдити користећи методе из тачке 1. овог става.

Ако због карактеристика коришћених података, информација и метода, обрачуната резерва за настале а непријављене штете не садржи све дијелове наведене у члану 12. овог правилника, потребне резерве за настале а недовољно пријављене штете, за реактивиране штете и за штете у преносу утврђују се посебно.

Резерва за настале а непријављене штете не може бити мања од збира износа ликвидираних и резервисаних отворених штета које су настале и нису пријављене до дана на који се утврђује резерва за штете, али су пријављене до почетка израчунавања резерве.

Друштво које обавља послове реосигурања утврђује резерве за штете из члана 12. овог правилника на основу обрачуна цедента, узимајући у обзир промјене ретроцесије. Код активних послова реосигурања из иностранства узимају се у обзир промјене ретроцесије и остали расположиви подаци и информације.

Додатне резерве за штете друштво за реосигурање утврђује по врстама осигурања на основу података за године трајања уговора прије године за коју одређују потребне додатне резерве за штете, по следећем обрасцу:

$$P_x = \left[\frac{S_{xp}}{(R_{xp} + K_{xp})} - 1 \right] * r_x$$

Гдје је:

- P_x додатне резерве за штете за годину (x),
- X година за коју се утврђује додатна резерва за штете,
- X_p године трајања уговора о реосигурању прије године (x),
- S_{xp} властити дио издатака за штете у годинама трајања уговора о реосигурању,
- R_{xp} властити дио прихода из премије у годинама трајања уговора о реосигурању,
- r_x властити дио прихода из премије у години (x),
- K_{xp} камате из тог дијела резерве за штете које се односе на године трајања уговора о реосигурању (xp).

Ако је вриједност у загради 0 (нула) или негативна, друштво за реосигурање не утврђује додатне резерве за штете, јер приходи покривају очекиване издатке за штете.

Члан 15.

Директни и индиректни трошкови обраде штета у резерви за штете саставни су дио бруто резерви за штете.

Директни трошкови обраде штета у резерви за штете могу бити саставни дио резерви за пријављене штете и резерви за настале а непријављене штете, зависно од тога да ли су подаци о штетама коришћени код израчунавања наведених резерви укључивали у цијелости износе о директним трошковима обраде штета. Ако директни трошкови обраде штета нису саставни дио резерви за пријављене и резерви за настале а непријављене штете, морају се посебно обрачунавати по врстама односно групама осигурања.

Минимални износ за индиректне трошкове обраде штета у резерви је 0,5% од збира резерви за пријављене штете, резерви за настале а непријављене штете и директних трошкова обраде штета у резерви за штете.

Висина трошкова обраде штета, које повећавају резерве штета, друштво за осигурање утврђује по врстама осигурања, а ако не располаже подацима по врстама осигурања онда их утврђује по групама осигурања на основу односа између трошкова обраде и издатака за штете. Тај однос се израчунава на сљедећи начин:

$$k = \frac{p}{s} + 1$$

Гдје је:

- p трошкови обраде,
- s ликвидиране штете са трошковима обраде.

Израчунатим коефицијентом (к) множи се резерва за штете, а умножак представља бруто резерву за штете.

Члан 16.

Умањење резерви за штете за очекивана наплаћена регресна потраживања и спашене остатке осигуране имовине може бити саставни дио резерве за пријављене и резерве за настале а непријављене штете, зависно од тога да ли су подаци о штетама коришћени код израчунавања наведених резерви укључивали износе о наплаћеним регресним потраживањима, проданим спашеним и за примљеним остацима осигуране имовине и потраживања за међународне штете.

Уколико услов из става 1. овог члана није испуњен, наведено умањење може се посебно обрачунати.

Резерву за штете друштво за осигурање може умањити и за опрезно одређену висину регресног потраживања, уколико су неоспорно испуњени сви услови за такво потраживање и његову наплату, што се мора посебно напоменути.

Резерве за штете се умањују за износ аконтације, која је већ обрачуната осигураннику односно ономе који има право на накнаду штете.

Члан 17.

Друштво за осигурање реосигуравајући дио бруто резерви за штете одређене врсте осигурања утврђује у складу са одредбама уговора о реосигурању и зависно о примјеној методи обрачуна резерви за штете.

Члан 18.

Ако резерва за штете премашује уговорену осигурану суму, утврђује се резерва само до висине уговорене осигуране суме у складу са условима осигурања.

3. Резерве за бонусе и попусте

Члан 19.

Резерве за бонусе и попусте формирају се у висини износа на чију исплату имају право осигураници по основу права на:

1. учешћу у добити, односно других права на основу уговора о осигурању (бонуси), осим ако се за та осигурања формира математичка резерва,
2. будуће дјелимично снижење премије (попусти),
3. поврат дијела премије за непотрошено вријеме осигурања због пријевременог престанка осигурања (сторно).

4. Резерве за колебање штета

Члан 20.

Резерве за колебање штета намјењене су изравнању неравномјерног настајања штетних догађаја. Друштво за осигурање може формирати резерве за колебање штета у оним врстама осигурања за које се на основу статистичких података могу очекивати значајнија одступања годишњег износа штета.

Резерва за колебање штета формира се на основу стандардног одступања квоте штета обрачунског периода од просјечне квоте штета у посматраном периоду.

Резерва за колебање штета не утврђује се за дугорочне уговоре осигурања лица код којих се кумулирају средства штедне или средства за покриће повећаних ризика у каснијим годинама осигурања.

Члан 21.

За израчунавање резерве за колебање штета користе се сљедећи подаци:

- а) квота штета за поједину врсту осигурања у обрачунском периоду на крају којег се утврђује резерва,
- б) квота штета за поједину врсту осигурања и то за сваку годину посебно у n – годишњем непрекидном периоду који претходи обрачунском периоду за који се утврђује резерва.

Сваке године број посматраних година n из тачке б) став 1. овог члана, на основу којих се не рачуна просјечна квота штета, увећава се за једну годину све док не досегне 10.

Под квотом штета подразумијева се коефицијент мјеродавне штете, нето од реосигурања и мјеродавне премије, нето од реосигурања помножен са 100 ($K\check{S}i$). Мјеродавна штета, нето од реосигурања ($M\check{S}$) израчунава се на сљедећи начин:
$$M\check{S} = B\check{S} - \check{S}R - OR + TRO\check{S} + (-) PR\check{S} + (-) PR\check{S}R + (-) PRB + (-) POOR - PKOR$$

Гдје је:

$M\check{S}$	мјеродавна штета, нето од реосигурања у посматраном периоду,
$B\check{S}$	резерва за штете,
$\check{S}R$	удио реосигуравача у штетама,
OR	остварен наплаћен регрес,
$TRO\check{S}$	трошкови процјене и обраде штета,
$PR\check{S}$	промјене резерве штета (насталих пријављених и насталих непријављених),
$PR\check{S}R$	промјене резерве штета, удио реосигурања,
PRB	промјена резерве за бонусе,
$POOR$	промјена осталих осигуравајуће- техничких резерви,
$PKOR$	приходи од камата остварених на осигуравајуће- техничким резервама.

Мјеродавна премија, нето од реосигурања (MP) значи:

$$MP = OBP - PRE + (-) PPP + (-) PPPR$$

Гдје је:

MP	мјеродавна премија, нето од реосигурања у посматраном периоду,
------	--

OBP обрачуната бруто премија,
 PRE премија предана у реосигурање,
 PPP промјене бруто резерви преносних премија,
 PPPR промјене резерве преносних премија, удио реосигурања.

Ако су у посматраном периоду:

- а) $M\check{S} \leq 0$ и $MP \geq 0$ тада је $K\check{S}_i = 0$
 б) $M\check{S} > 0$ и $MP \leq 0$ или $M\check{S}=0$ и $MP < 0$ тада је $K\check{S}_i = 130$
 ц) $M\check{S} < 0$ и $MP < 0$ тада је $K\check{S}_i = (MP / M\check{S}) * 100$

На основу израчунате квоте штета за периода из става 2. овог члана на начин описан у ставу 3. овог члана, израчунава се просјечна квота штете (PKŠ) и стандардна девијација (SD):

$$PK\check{S} = \sum_{i=1}^n K\check{S}_i / n \quad SD = \sqrt{\sum_{i=1}^n (K\check{S}_i - PK\check{S})^2 / n}$$

Гдје је :

n број посматраних година,
 KŠi квота штета у години i.

За израчунавање просјечне квоте штете (PKŠ) и стандардне девијације (SD) не користе се подаци о квоти штета за обрачунски период за који се утврђује резерва за колебање штета. Ако је KŠi у некој години већа од 130, за израчунавање просјечна квота штета (PKŠ) и стандардна девијација (SD) изједначит ће се на 130.

Члан 22.

Резерва за колебање штета на крају обрачунског периода утврђује се ако су испуњени сљедећи услови:

1. KŠi за i = 1,...n најмање једном је изнад 100;
2. SD за посматрани период износи најмање 5.

Члан 23.

Мјеродавна премија у обрачунском периоду (MP0) рачуна се по формули из члана 21. овог правилника. Ако се добије резултат да је MP0 < 0, тада се MP0 ставља на нулу.

Горња граница обавезе (GGO) добије се тако да се износ мјеродавне премије у обрачунском периоду (MP0) помножи с вишекратником стандардне девијације (SD) подјељеним са 100 и то:

- а) за врсту осигурања 9 (осигурање од осталих штета на имовини) и 14 (осигурање кредита) с шестократником стандардне девијације,
- б) за све остале врсте осигурања с четворократником стандардне девијације.

Члан 24.

Резерва за колебање штета повећава се за 3,5% горње границе обавезе утврђене чланом 23. овог правилника.

Ако би повећањем из става 1. овог члана резерва за колебање штета премашила горњу границу обавезе из члана 23. резерва се повећава само до горње границе обавеза.

Ако је резерва за колебање штета на почетку обрачунског периода већа од горње границе обавезе (GGO) резерва се не повећава.

Члан 25.

Ако је квота штета у текућем обрачунском периоду већа од просјечне квоте штета утврђене чланом 21. резерва за колебање штета смањује се за износ $SR=(K\check{S}_0 - PK\check{S})\%*MP_0$

Гдје је:

SR смањење резерве за колебање штета,

K $\check{S}$ ₀ квота штета у обрачунском периоду.

Члан 26.

Износ резерве за колебање штета на крају обрачунског периода када су испуњени услови из члана 22. овог правилника добије се на начин прописан у члану 24. и 25. овог правилника.

Износ резерве за колебање штета на крају обрачунског периода не може бити мањи од нула нити већи од горње граница обавезе (GGO).

Износ резерве на крају обрачунског периода је нула кад нису испуњени услови из члана 22. овог правилника.

5. Друге техничке резерве

Члан 27.

Друге техничке резерве осигурања формира друштво за осигурање с обзиром на предвиђене будуће обавезе и ризике од великих штета које произилазе из осигурања од одговорности за нуклеарне штете или одговорности произвођача за фармацеутске производе, потреса, поплаве те друге обавезе и ризике у вези којих не обликује поједине резерве из тачке 1. до 3. става 2. члана 2., те ставова 2., 3., и 4. члана 2. овог правилника.

6. Математичка резерва

Члан 28.

Друштво за осигурање дужно је формирати математичку резерву за све дугорочне уговоре о осигурању лица код којих се кумулирају средства штедње или средства за покриће повећаних ризика у каснијим годинама осигурања, а посебно за:

1. животна осигурања,
2. друга осигурања код којих се употребљавају таблице вјероватноће и обрачуни као у животним осигурањима (нпр. здравствено осигурање с вишегодишњим трајањем ако је премија осигурања независно о старости једнака за цијело вријеме трајања осигурања).

Одредбе овог правилника се на одговарајући начин примјењују и на друштва за реосигурање.

Члан 29.

Друштво за осигурање дужно је именовати управника математичке резерве и доставити податке о именовању Агенцији.

Управник математичке резерве мора бити овлашћени актуар.

Управник математичке резерве:

1. контролише да ли је математичка резерва у складу с преузетим обавезама друштва,
2. контролише да ли је математичка резерва у складу са овим правилником,
3. контролише управљање математичком резервом и коришћење математичке резерве,
4. даје претходну сагласност за улагање математичке резерве како би се математичка резерва уложила у складу с преузетим обавезама друштва и у складу са Законом и подзаконским актима,
5. контролише књиговодствено стање средстава математичке резерве.

О исправности обрачуна и улагања средстава математичке резерве доставља Управи друштва и Агенцији извјештај на крају сваког тромјесечја и по годишњем обрачуну за текућу годину.

Члан 30.

Математичка резерва треба бити обрачуната у складу са принципима наведеним у овом члану.

Математичка резерва треба бити обрачуната довољно опрезним проспективним актуарским обрачуном као разлика садашње вриједности свих будућих обавеза дефинисаних условима и уговором о осигурању за сваки поједини уговор о осигурању, укључујући:

- све загарантоване накнаде, укључујући загарантоване откупне вриједности,
- учешћа у добити на које уговарачи осигурања, појединачно или колективно, имају право независно како су ти удјели у добити описани и независно о томе да ли су дате гаранције о висини учешћа у добити,
- све опције доступне уговарачу осигурања према условима уговора о осигурању,
- трошкове, при чему трошкови укључују и провизије.

и садашње вриједности свих будућих обавеза уговарача осигурања по сваком од тих уговора о осигурању (нпр. уплате премија).

Опрезан обрачун није обрачун “најбољом процјеном”, већ мора укључити одговарајуће додатке за штетно одступање релевантних фактора. При одређивању основа обрачуна треба узети у обзир све околности које могу утицати на промјене и колебања статистичких података водећи рачуна о географском подручју у којем се преузима обавеза, типу уговора о осигурању, индивидуализираним повећаним ризицима и очекиваним административним трошковима и трошковима прибаве осигурања.

Метода обрачуна математичке резерве мора бити не само разумна по себи, већ мора бити разумна узимајући у обзир метод утврђивања вриједности средстава у која је математичка резерва уложена.

Математичка резерва обрачунава се по правилу одвојено за сваки уговор о осигурању. Агенција може дозволити употребу статистичких и математичких поступака, уколико се може показати да тај поступак даје приближно исте резултате као и појединачни обрачун. Принцип одвојених обрачуна не смије ни у којем случају спријечити стварање додатних резерви за опште ризике који нису индивидуализовани.

Ако је откупна вриједност осигурања загарантована, износ математичке резерве за поједини уговор у сваком тренутку мора бити најмање у висини откупне вриједности загарантоване у том тренутку.

Преносне премије основних животних осигурања и допунских осигурања уз животна осигурања за која се обрачунава математичка резерва укључује се у математичку резерву. Преносне премије допунских осигурања уз животна осигурања за која се не обрачунава математичка резерва исказују се на позицијама преносне премије.

Негативна математичка резерва није дозвољена. Ако је вриједност математичке резерве негативна узима се да је вриједност 0 (нула).

Премије за новозакључена осигурања морају бити довољне да, на основу разумних актуарских претпоставки, омогуће друштву за осигурање испуњење свих његових обавеза, а посебно формирање одговарајуће резерве.

У случају уговора који учествују у добити метод израчунавања математичке резерве може имплицитно узети у обзир будућа учешћа у добити свих врста, на начин који је конзистентан с другим претпоставкама о будућем искуству и с важећом методом расподеле добити. Основи обрачуна математичке резерве

морају оставити довољно простора да омогуће остварење предвиђеног учешћа у добити.

Додаци за будуће трошкове могу бити имплицитни или експлицитни, а у сваком случају укупно не смију бити мањи од разумне процјене релевантних будућих трошкова.

Метода израчунавања математичке резерве не смије бити подложна дисконтинуитетима из године у годину насталим због произвољних промјена методе или основа обрачуна и мора бити таква да омогући дистрибуцију добити на адекватан начин током трајања сваког уговора о осигурању. Овај захтјев не смије се тумачити на начин да спријечи промјену каматне стопе за обрачун математичке резерве уколико промјена произлази из промјена каматних стопа на тржишту, или промјену претпоставки о смртности или других претпоставки у обрачуну математичке резерве, ако те промјене произлазе из промјена, стварног или процијењеног будућег искуства друштва за осигурање.

Друштво за осигурање треба омогућити увид у основе и методе употријебљене у обрачуну математичке резерве укључујући резерву за учешће у добити свим заинтересованим лицима.

Члан 31.

Математичка резерва обрачунава се проспективном нето методом као разлика:

- садашње вриједности свих будућих обавеза по уговорима о осигурању дефинисаних условима и уговором о осигурању, укључујући уговорене суме и учешћа у добити на које уговарачи осигурања, појединачно или колективно, имају право независно како су ти удјели у добити описани и независно од тога да ли су дате гаранције о висини учешћа у добити, и
- садашње вриједности свих будућих уплата техничке премије.

Код уговора о осигурању код којих је трајање осигурања дуже од трајања плаћања премије у обрачун математичке резерве експлицитно се укључују будући трошкови управе.

У основним животним осигурањима дозвољено је смањење математичке резерве за неамортизоване стварне трошкове прибаве осигурања (цилмеризација), при чему стопа цилмеризације не може бити виша од 3,5% од уговорене суме односно од годишњег износа ренте (у оба случаја не укључујући добит). Обрачунати износ неамортизованих трошкова прибаве осигурања обавезно се исказује у прилогу финансијских извјештаја.

Техничка премија у обрачуну математичке резерве, дисконтовање неамортизованог трошка прибаве осигурања и дисконтовање вриједности будућих обавеза обрачунавају се на основу истих основа обрачуна.

Техничка премија која се користи у обрачуну математичке резерве увећана за дозвољени годишњи износ цилмеризације прописан ставом 3. овог члана не смије бити ни у којем случају већа од 90% бруто премије из уговора о осигурању за периоде за које је обрачуната техничка премија. У случају да овај услов није задовољен, у обрачуну математичке резерве умјесто техничке премије увећане за дозвољени износ цилмеризације узима се 90% бруто премије. Бруто премија из претходних реченица не укључује доплатке на

основну премију из цјеновника попут доплатака за исподгодишње плаћање премије, фиксне трошкове по полиси и слично.

У случају да су предвиђени будући трошкови за постојећа осигурања већи од имплицитно урачунатих трошкова у обрачуну математичке резерве (разлика стварне бруто премије и техничке премије која се користи у обрачуну математичке резерве увећане за дозвољени износ цилмеризације) друштво за осигурање дужно је обликовати додатну резерву. Износ додатне резерве, те претпоставке и метода за процјену будућих трошкова саставни су дио Извјештаја овлашћеног актуара о обрачуну математичке резерве.

У случају потребе за стварањем додатних резерви за опште ризике који нису индивидуализовани износ, те претпоставке и метода обрачуна додатне резерве саставни су дио Извјештаја овлашћеног актуара о обрачуну математичке резерве.

За групна осигурања закључена по једној старости с појединачним полисама математичка резерва се обрачунава према стварној приступној старости сваког осигураника.

Ако за одређени тип уговора о осигурању није могуће користити нето методу обрачуна математичке резерве због карактеристика уговора о осигурању, математичка резерва се обрачунава другом проспективном методом у складу с овим правилником, а посебно принципима израчунавања математичке резерве из члана 30. овог правилника и одредбама овог става. У том случају потребна је претходна сагласност Агенције.

Математичка резерва на датум вредновања добија се линеарном интерполацијом обрачунатих математичких резерви (прије евентуалног постављања на 0) на почетку и на крају текуће године осигурања. За основна животна осигурања математичка резерва на датум вредновања увећава се за преносну премију узимајући у обзир начин плаћања премије. Обрачун преносне премије заснива се на техничкој премији, трошковима управе и дозвољеном годишњем износу цилмеризације из уговора о осигурању. Уколико је тако добијена математичка резерва негативна, поставља се на нулу.

Унутар финансијске године друштво за осигурање дужно је по истеку сваког мјесеца повећавати математичку резерву на основу појединачних мјесечних обрачуна аналогних обрачунима на крају финансијске године или на основу привремених мјесечних обрачуна.

Привремени мјесечни обрачун математичке резерве унутар финансијске године, за укупно пословање, обрачунава друштво за осигурање као разлику прихода и расхода на сљедећи начин:

Приходи:

- обрачуната бруто премије осигурања,
- принос од улагања математичке резерве,

Расходи:

- обрачунате накнаде из осигурања, нето од реосигурања,
- укалкулисани трошкови пословања,
- реосигуравајућа премија.

Постотак укалкулисаних трошкова који се може примијењивати током сљедеће финансијске године на крају претходне финансијске године опрезно одређује овлашћени актуар узимајући у обзир предвиђену структуру будућег портфела.

Износ и метода одређивања тог постотка саставни су дио извјештаја овлашћеног актуара.

Математичка резерва на основу мјесечних обрачуна се не умањује, код привремених мјесечних обрачуна ако су расходи већи од прихода, односно код појединачних мјесечних обрачуна ако је обрачуната математичка резерва мања од математичке резерве претходног обрачуна. У изузетним случајевима на основу појединачних мјесечних обрачуна дозвољено је умањење математичке резерве унутар финансијске године.

Члан 32.

За животна осигурања код којих уговарач осигурања сноси ризик улагања обрачунава се посебна математичка резерва на начин прописан у члану 31. овог правилника, за покриће ризика смрти, трошкова обављања дјелатности или других ризика попут загарантованих исплата о доспијећу или загарантованих откупних вриједности.

За животна осигурања код којих уговарач осигурања сноси ризик улагања уз наведену математичку резерву, потребно је формирати и одговарајућу техничку резерву за накнаде осигуране уговором о осигурању које су директно везане за вриједност улагања.

Када су накнаде осигуране уговором директно везане за вриједност јединица инвестицијског фонда или за вриједност имовине садржане у инвестиционог фонда друштва за осигурање, обично подијељеном на јединице, техничке резерве за те накнаде морају бити приказане што је могуће приближније тим јединицама или, ако јединице нису одређене тој имовини.

Када су накнаде осигуране уговором директно везане за индекс акција или неку другу референтну вриједност различиту од оних наведених у претходном ставу, техничке резерве за те накнаде морају бити приказане што је могуће приближније или с јединицом за коју се сматра да представља референтну вриједност или, у случају када јединице нису одређене, с имовином одговарајуће сигурности и могућности продаје која кореспондира што је могуће приближније с онима на којима се одређена референтна вриједност заснива.

Вриједност техничке резерве из претходних ставова овог члана обрачунава се као број јединица додијељених уговору о осигурању помножен с одговарајућом вриједности јединице или, у случају када јединице нису одређене, вриједности на датум вредновања било које друге мјере придружења уговору еквивалентне јединицама.

Члан 33.

Таблице вјероватноће које ће се примијенити у обрачуну математичке резерве (попут таблица смртности, таблица болести, таблица одустанака од осигурања, таблица брачног статуса и слично) треба да буду изабране на разуман начин. У обзир треба узети релевантне трендове у искуству друштва за осигурање и читаве индустрије осигурања, очекиване трендове, политику преузимања у осигурање и друге промјене које могу значајно утицати на резултат.

За уговоре о осигурању код којих претпоставке о смањењу смртности повећавају математичку резерву, треба при одређивању смртности у обрачуну

математичке резерву примијенити одговарајуће корекције за будуће смањење смртности. Код животних осигурања која покривају ризик смрти и здравствених осигурања треба при одређивању вјероватноће смртности и болести узети у обзир могућа повећања ризика из познатих болести чији утицај још није евидентиран у постојећим таблицама вјероватноће.

При одређивању таблица вјероватноће за обрачун математичке резерве треба користити најновије службене таблице вјероватноће и друге статистике. Дозвољено је, уз претходну сагласност Агенције, коришћење и других таблица вјероватноће ако се њиховом примјеном добијају већи износи математичке резерве. Промјене службених таблица вјероватноће у смислу претходних ставова морају бити одобрене од Агенције.

У случају да у портфељу осигуравача има више од 10% осигураника с пребивалиштем изван Босне и Херцеговине, за уговоре о осигурању тих осигураника треба узети у обзир искуства и трендове у таблицама вјероватноће земље њиховог пребивалишта, уз одобрење Агенције.

Члан 34.

Каматна стопа која се користи у обрачуну математичке резерве треба бити разумно одабрана и да задовољава сљедеће услове:

1. Највиша каматна стопа за обрачун математичке резерве износи 5%, при чему каматна стопа не смије бити виша од просјечног приноса који је друштво за осигурање постигло улагањем средстава математичке резерве у претходне три године.
2. Просјечан принос из тачке 1. овог става рачуна се као пондерисани просјек приноса на математичку резерву у последње три године, при чему се за пондере узима просјечна вриједност математичке резерве током године, а принос у одређеној години се израчунава као:

$$P = \frac{P_U - T_U}{V_{MP\text{ŽO}}}$$

Гдје је:

- P принос,
- P_U укупни приход улагања математичке резерве,
- T_U укупни трошак улагања математичке резерве,
- $V_{MP\text{ŽO}}$ просјечна вриједност математичке резерве током посматране финансијске године.

Просјечна вриједност математичке резерве израчунава се тако да се узима вриједност математичке резерве на најмање два датума током посматране финансијске године и то на почетку и крају финансијске године. Принос се израчунава посебно за сваку финансијску годину.

Просјечан принос добија се као збир приноса помножених с просјечном вриједношћу математичке резерве за последње три пуне финансијске године (у годишњим финансијским извјештајима укључујући годину за коју се ради обрачун математичке резерве) и подијељен са збиром просјечних вриједности математичке резерве.

3. Друштво за осигурање није обавезно користити тако високу каматну стопу.
4. Одредбе претходних тачака овог става не односе се на техничке резерве животних осигурања у којима уговарач осигурања сноси ризик улагања из члана 32. овог правилника.

Члан 35.

Реосигуравајући дио математичке резерве обрачунава се у складу с одредбама уговора о реосигурању.

Реосигуравајући дио средстава математичке резерве већи од 15% укупно обрачунате математичке резерве треба бити депонован код друштва за осигурање, а подлијеже одредбама улагања као дио математичке резерве. Ако је реосигуран само ризик смрти не примјењује се одредба овог става.

Друштво за реосигурање обрачунава математичку резерву у складу с одредбама уговора о реосигурању. Умањење математичке резерве за дио предат у ретроцесију обрачунава се у складу с одредбама уговора о ретроцесији.

Члан 36.

Математичка резерва исказује се :

1. одвојено, зависно о пребивалишту осигураника за:
  - а) осигурање у земљи,
  - б) осигурање у иностранству.
2. одвојено по пословима осигурања за:
  - а) животна осигурања,
  - б) здравствена осигурања,
  - ц) друга осигурања.
3. унутар сваке од ставки наведених у тачки 2. овог члана, математичка резерва исказује се одвојено за:
  - а) уговоре о осигурању без учешћа у добити,
  - б) уговоре о осигурању са учешћем у добити,
  - ц) уговоре о осигурању када уговарач осигурања сноси ризик улагања.
4. унутар сваке од ставки наведених у тачки 3. овог члана математичка резерва се исказује одвојено за:
  - а) мјешовита осигурања (осигурање за случај смрти и доживљења),
  - б) доживотна осигурања за случај смрти,
  - ц) осигурања за случај смрти,
  - д) осигурања за случај доживљења,
  - е) остала осигурања живота,
  - ф) осигурања личне доживотне ренте,

- г) осигурања личне ренте с одређеним трајањем,
- х) остала рентна осигурања.

За подјелу наведену у тачки 4. став 1. овог члана потребно је израчунати и укупан износ математичке резерве, те направити рекапитулацију математичке резерве по тачкама 2. и 3. става 1. овог члана.

III ИЗРАДА И ПОТВРДА ОБРАЧУНА ТЕХНИЧКИХ РЕЗЕРВИ

Члан 37.

Обрачун техничких резерви из члана 2. овог правилника друштва за осигурање обавља именовани овлашћени актуар на основу признатих актуарских поступака.

Правилност обрачуна техничких резерви у годишњим финансијским извјештајима треба потврдити именовани овлашћени актуар у својеручно потписаном Мишљењу овлашћеног актуара о обрачуну техничких резерви (у даљем тексту: Мишљење) и то одвојено за сваку врсту техничких резерви.

Члан 38.

Друштво за осигурање дужно је прибавити позитивно Мишљење прије састављања финансијских извјештаја.

Мишљење из става 1. овог члана саставни је дио финансијских извјештаја.

Члан 39.

Друштво за осигурање дужно је именованом овлашћеном актуару пружити на увид и припремити све податке и информације које су потребне за обрачунавање техничких резерви и утврђивање исправности обрачуна како би их били у могућности спровести на одговарајући начин и како би именовани овлашћени актуар био у могућности изградити Мишљење из члана 37. овог правилника.

Члан 40.

Мишљење о обрачуну преносних премија садржи и следеће податке:

1. о обрачунатој премији у обрачунском периоду,
2. бруто преносној премији,
3. реосигурање/ саосигурање/ ретроцесија у бруто преносној премији,
4. преносна премија нето од реосигурања/саосигурања/ретроцесије.

Подаци из става 1. овог члана сачињавају се у табеларном прегледу, и наводе се посебно за неживотна осигурања и додатна осигурања уз осигурање живота.

Члан 41.

Уколико друштво за осигурање врши израчунавање резерви за колебање штета према одредбама овог правилника, ова резерва утврђује се на крају обрачунског периода за који се иначе састављају основни финансијски извјештаји.

Члан 42.

Обрасце за приказивање техничких резерви прописује Агенција.

Члан 43.

У Мишљењу о обрачуну математичке резерве обавезно се наводи висина математичке резерве, бруто износ, висина реосигуравајућег дијела математичке резерве и износ цилмеризације.

Овлашћени актуар при утврђивању исправности обрачуна математичке резерве провјерава:

- а) да ли друштво за осигурање чува одговарајуће податке за израчунавање математичке резерве;
- б) да ли се рачунарски програми за обрачунавање математичке резерве и документација израђена на основу тих рачунарских програма заснивају на вјеродостојним изворним подацима и да ли задовољавају програмиране рачунске контроле рачунарских обрачуна;
- ц) да ли је сума математичке резерве друштва за осигурање и обавезе реосигуравача довољна за покриће свих обавеза из уговора о осигурању на крају финансијске године за коју се ради обрачун;
- д) да ли су методе и основе обрачуна за обрачун математичке резерве у складу с овим правилником, важећим прописима, и актуарском струком;
- е) да ли су премије за уговоре о осигурању који су закључени у току финансијске године довољне да на основу разумних актуарских претпоставки и узимајући у обзир друге финансијске изворе друштва за осигурање који су доступни за ту сврху, омогуће друштву за осигурање испуњење свих његових обавеза у односу на те уговоре о осигурању, а посебно обликовање одговарајуће математичке резерве.

За сваку од тачака наведених у претходном ставу овлашћени актуар треба у Мишљењу о обрачуну математичке резерви навести да ли је задовољена.

Члан 44.

Овлашћени актуар дужан је уз Мишљење о обрачуну математичке резерве израдити и Извјештај овлашћеног актуара о обрачуну математичке резерве које се доставља Агенцији заједно с финансијским извјештајима.

Извјештај из става 1. овог члана треба садржавати за сваки тип уговора о осигурању:

- а) детаљан опис обавеза, битних за обрачун математичке резерве, дефинисаних условима осигурања и уговором о осигурању, укључујући све гарантоване накнаде, начин расподеле добити и опције;
- б) основе на којима се заснива обрачун и метод којима је обрачуната математичка резерва;
- ц) уколико је коришћена модификована нето метода или друга метода у складу с одредбама члана 31. и 32. овог правилника детаљан опис методе, и појашњење због чега је кориштена друга метода;
- д) износе, основе обрачуна, претпоставке и методе обрачуна за све додатне резерве укључене у математичку резерву попут резерве за неиндивидуализоване ризике, резерве за будуће трошкове, резерве за специјалне гаранције и опције;
- е) износ и методу одређивања постотка за израчун укалкулисаних трошкова пословања у привременим мјесечним обрачунима;
- ф) уколико су коришћене промијењене таблице вјероватноће у складу са чланом 33. овог правилника детаљан опис и разлог промијена, те методу израчунавања;

IV ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 45.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања „Службеном гласнику Републике Српске“, а примјењује се од 01.01.2007. године.

Број: УО – 37/06

Датум: 29.09.2006. године

Објављено у „Службеном гласнику

ПРЕДСЈЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА

Републике Српске“, број 116/06.

Здравко Маринковић, с.р.